

Med Herder er vi imidlertid paa vej frem mod den modne Grundtvig.

Og saa venter vi paa tredie del, der er planlagt saaledes, at kronologien i de skrifter fra 1808 til 1812, hvori Gr. offentliggjorde de første udtryk for et historiesyn, bliver fulgt.

Det er en lykke for Grundtvig-forskningen, at en saa kyndig, samvittighedsfuld og aandfuld forsker som dr. Michelsen har stillet sig i dens tjeneste. Man kan ikke andet end beundre ham for det arbejde, han har ydet. Og bogen vidner ikke blot om sporsans, slid og møje, men ogsaa om en ydmyg og stærk forskeraand af ikke helt almindelige dimensioner.

William Grønbæk.

Jens Futtrup: Jens Kristian Madsen, seminariefors­tander og sognepræst i Jelling. (Særtryk af Jelling-Samfundets årsskrift 1952 og 1953.) 24 s.

Denne kortfattede biografi af J. Kristian Madsen (1839—1883) giver — især ved benyttelsen af dennes breve til Svend Grundtvig — en tiltrængt forøgelse af vort kendskab til den særlig som udgiver af Grundtvigs salmer kendte præst og skolemand. Madsen blev seminarist fra Jelling 1861, teologisk kandidat 1868 og var derefter kateket ved Vor Frelzers Kirke på Christianshavn, indtil han 1873 efterfulgte forstander H. J. M. Svendsen i Jelling. Efter Kristian Køsters død blev han Grundtvigs medhjælper ved gennemgangen og renskrivningen af salmemanuskrifter. På dette tidspunkt forelå kun 1. og 2. bind af Den grundtvigske Salmefonds udgave af Grundtvigs »Salmer og aandelige Sange«. Den vanskeligste del af arbejdet stod tilbage, og det er J. Kristian Madsens bedrift, at han ved udgivelsen af de tre sidste bind bragte udgaven til afslutning: »Kirke-Aaret i Salmesang« 1873, »Kristen-Livet i Salmesang« 1875 og »Efterslæt af Grundtvigs Salmesang« 1881.

Udgaven fik overordentlig stor betydning både som den første samlede fremlæggelse af teksterne og i kraft af Madsens oplysninger om salmernes tekst og historie. Da sådanne oplysninger fattedes i værkets 1. og 2. bind: »Sang-Værk til den danske Kirke« og »Sang-Værk til den danske Kirke-Skole«, påtog Madsen sig at forfatte salmehistoriske tillæg (»Indhold og Kilder«) også til disse bind (i 3. og 4. udgave). Det slidsomme arbejde, udført under hyppig berådelse med Svend Grundtvig, hvis udgiverprincipper følges, gjorde Madsen til sin tids ypperste kender af Grundtvigsalmen og blev grundlæggende for den senere salmeforskning. Madsens brevveksling med Svend Grundtvig fortjener, som Futtrup fremhæver, at udnyttes af salmehistoriens dyrkere.

Ved afslutningen af 4. bind skriver Madsen, at han gerne vilde, at hans arbejde »skulde have den Lov af sagkyndige, at det baade er gjort med Kjærlighed og Nøjagtighed saa vel som med tilbørligt Kjendskab.« Ingen har da heller villet fraskrive ham kærligheden eller det store kendskab til Grundtvigs salmedigtning; og den omstændighed, at nutiden kræver større filologisk akribi med hensyn til bevarelsen af Grundtvigs egen ortografi og tegnsætning, kan ikke forklejne Madsens for sin tid så dygtige og fortjenstfulde værk, for størstedelen udført medens han havde to krævende embeder at bestride.

Med rette har forstander Futtrup ved sin levnedstegning søgt at råde bod på den forglemmelse af J. Kristian Madsens gerning, som lægger sig for dagen bl. a. ved Dansk Biografisk Leksikons udeladelse af hans navn (Bricka bragte en biografi ved Fred. Nielsen). Det er at ønske, at Madsens indsats som salmeudgiver og salmehistoriker bliver nøjere undersøgt, og en naturlig lejlighed dertil vil frembyde sig, når nyudgaven af Sangværket, påbegyndt i 1944 — over 60 år efter at Madsen havde afsluttet sin udgave — foreligger færdig.

Henning Høirup.

N. F. S. Grundtvig: »Christenhedens Syvstjerne«. Udgivet med Oplysninger ved Th. Balslev (Kirkeligt Samfunds Forlag. I Hovedkommission hos H. Hagerup, 1955).

For hundrede år siden afsluttede Grundtvig — i »Dansk Kirketidende«^{15/7} 1855 — den første fremlæggelse af sit store læredigt *Christenhedens Syvstjerne*, hvorom Svend Grundtvig har udtalt, at det er »et af faders dybsindigste og åndeligste værker«¹). Genudgivelsen nu i mindeåret er så meget mere betimelig, som den nye udgave af »Grundtvigs Sang-Værk« (Det danske Forlag 1944 ff.) ikke har medtaget digtet (som tilfældet var i 4. udg. af »Sang-Værk til den danske Kirke-Skole«, 1883) og som det udpluk af »Christenhedens Syvstjerne«, der foreligger i Grundtvigs »Værker i Udvalg« (ved Georg Christensen og Hal Koch), er en ganske uforsvarlig sonderlemning af digtet.

Teksten i Balslevs udgave er et optryk af digtet i den reviderede skikkelse, som fremkom da Grundtvig selv i 1860 udsendte det i bogform med undertitlen: »Et Kirkeligt Sagakvad«. Om forholdet mellem teksten i »Dansk Kirketidende« og bogudgaven har *Svend Grundtvig* gjort rede i sin udgave 1883, hvor han — efter optrykket af hele digtet — medtog den »Efterskrift til »Den nordiske Menighed««, som faderen siden skrev (trykt i »Kirkelig Samler«, 6. bind 1860, hvor Grundtvig angiver, at »efterskriften« har sin plads efter 12. strofe i VI. afsnit. — Balslev har dog anbragt den, ikke efter den nævnte strofe, men efter hele afsnittet, hvilket må skønnes at være rigtigt, da »efterskriften«s 63 strofer ikke lader sig indpasse paa det angivne sted i digtets næstsidste sang, men bedre er egnet til »at følge med«, hvad Grundtvig nævner som den anden mulighed).

Da Grundtvig i 1859 gav læredigtet sin endelige form, ledte han forgæves i sine manuskriptdynger efter det »Forspil til Christenhedens Syvstjerne«, som han havde skrevet (formentlig omkring digtets fremkomst i 1854—55). Svend Grundtvig fandt — og udgav — i 1883 de sidste 45 strofer af »forspillet«. »Der er des værre kun lidet Haab om at den nu manglende Begyndelse vil blive funden,« skriver Sv. Gr.; men de bevarede vers »ere guld værd« (sammes brev til F. L. Grundtvig^{24/2} 1883). Balslev har æren af at have paavist, at de manglende 29 vers af forspillet er bevaret — nemlig i digtet »Søndags-Synet« (nr. 38 i »Efterslæt af Grundtvigs Salmesang«, 1881, hvor J. Kristian Madsen, der ikke havde nået at forelægge digtet for Grundtvig under sit arbejde med salmemanuskripterne, sætter affattelsestiden til 1856?). »Christen-

¹) Brev til F. L. Grundtvig^{24/2} 1883 (i fru Marie Lorange's eje).